

ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΦΕΣΕΩΝ

Αριθμός Απόφασης

12769 /2023

ΤΟ ΜΟΝΟΜΕΛΕΣ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Συγκροτήθηκε από τη Δικαστή Μανουέλα Παντελιά, Πρωτοδίκη, την οποία όρισε ο Πρόεδρος του Τριμελούς Συμβουλίου Διοίκησης του Πρωτοδικείου Αθηνών και τη Γραμματέα Κωνσταντίνα Τσιαχρή.

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του, στις 5 Μαΐου 2023, για να δικάσει την υπόθεση μεταξύ:

Των εκκαλούντων - εναγόντων :

[Redacted names]

παραστάθηκαν δια της πληρεξουσίας δικηγόρου τους, Δήμητρας Κουφογιάννη, βάσει δήλωσης του άρθρου 242 παρ. 2 ΚΠολΔ.

Της εφεσίβλητης - εναγομένης : ανώνυμης εταιρίας με την επωνυμία «ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.» (ΟΤΕ), με ΑΦΜ 094019245, που εδρεύει στο Μαρούσι Αττικής, Λεωφ. Κηφισίας, αριθμ. 99, όπως νόμιμα εκπροσωπείται, η οποία εκπροσωπήθηκε διά της πληρεξουσίας δικηγόρου της, Παναγιώτας Ανδρειωτέλλη, βάσει δήλωσης του άρθρου 242 παρ. 2 ΚΠολΔ.

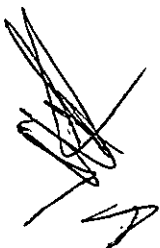
Οι ενάγοντες και ήδη εκκαλούντες ζήτησαν να γίνει δεκτή η από 9.12.2014 και με αριθμό κατάθεσης δικογράφου 1138/22.12.2014 αγωγή τους κατά της εναγομένης και ήδη εφεσίβλητης ενώπιον του Ειρηνοδικείου Αμαρουσίου, η συζήτηση της οποίας ορίστηκε για τη δικάσιμο της 11.5.2017, οπότε και συζητήθηκε. Επί της αγωγής αυτής εκδόθηκε η υπ' αριθμ. 564/2018 απόφαση του ίδιου ως άνω Δικαστηρίου που απέρριψε την αγωγή. Κατά της απόφασης αυτής, οι ενάγοντες και ήδη εκκαλούντες άσκησαν την από 28.2.2020 και με αριθμό έκθεσης κατάθεσης δικογράφου 1548/94/9.3.2020 της γραμματείας του Ειρηνοδικείου Αμαρουσίου και 37055/2123/23.6.2020 της γραμματείας του Πρωτοδικείου Αθηνών έφεση, η οποία προσδιορίστηκε να συζητηθεί κατά τη δικάσιμο που αναφέρεται στην αρχή της παρούσας και γράφτηκε στο πινάκιο.

Κατά τη συζήτηση της έφεσης, η οποία εκφωνήθηκε από τη σειρά του οικείου πινακίου, οι πληρεξούσιοι δικηγόροι των διαδίκων δεν παραστάθηκαν στο ακροατήριο, αλλά κατέθεσαν δήλωση του άρθρου 242 παρ. 2 ΚΠολΔ και προκατέθεσαν έγγραφες προτάσεις.

ΜΕΛΕΤΗΣΕ ΤΗ ΔΙΚΟΓΡΑΦΙΑ
ΣΚΕΦΤΗΚΕ ΚΑΤΑ ΤΟ ΝΟΜΟ

Η υπό κρίση έφεση των εναγόντων και ήδη εκκαλούντων, κατά της υπ' αριθμ. 564/2018 οριστικής απόφασης του Ειρηνοδικείου Αμαρουσίου, το οποίο δίκασε την από 9.12.2014 και με αριθμό κατάθεσης δικογράφου 1138/22.12.2014 αγωγή των εναγόντων και ήδη εκκαλούντων, αντιμωλία των διαδίκων, κατά την ειδική διαδικασία των εργατικών διαφορών (άρθρα 663 έως 676 ΚΠολΔ, ως ίσχυαν πριν από τον ν. 4335/2015), έχει ασκηθεί εμπρόθεσμα (άρθρα 495 επ., 511, 513 παρ. 1, 516 παρ. 1, 517, 518 παρ. 2, 591 παρ. 1 ΚΠολΔ), εφόσον κανένας από τους διαδίκους δεν επικαλείται, ούτε προκύπτει από κάποιο στοιχείο της δικογραφίας, ότι έλαβε χώρα επίδοση της εκκαλούμενης απόφασης, ενώ κατά το χρόνο άσκησής της (9.3.2020), δεν είχε παρέλθει διετία από τη δημοσίευσή της, που έλαβε χώρα την 11.5.2018 και νομότυπα, με κατάθεση του σχετικού δικογράφου στη γραμματεία του πρωτοβάθμιου Δικαστηρίου που εξέδωσε την προσβαλλομένη απόφαση (άρθρα 495 επ., 511 επ. ΚΠολΔ), αρμοδίως δε φέρεται προς συζήτηση ενώπιον του Δικαστηρίου τούτου (άρθρο 17Α ΚΠολΔ). Επομένως, η υπό κρίση έφεση πρέπει να γίνει τυπικά δεκτή και να εξεταστεί περαιτέρω ως προς το παραδεκτό και το βάσιμο των λόγων της (άρθρο 533 παρ.1 ΚΠολΔ), κατά την ίδια διαδικασία που δίκασε το πρωτοβάθμιο Δικαστήριο, χωρίς να απαιτείται η καταβολή, από τους εκκαλούντες, παραβόλου άσκησης έφεσης, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 495 παρ. 3 ΚΠολΔ, όπως αυτή προστέθηκε με το άρθρο 12 παρ. 2 του ν. 4055/2012, αφού ως υπόθεση που υπάγεται στη διαδικασία των εργατικών διαφορών εξαιρείται της υποχρέωσης αυτής, κατά το τελευταίο εδάφιο της ως άνω παραγράφου.

Με την αγωγή τους, οι ενάγοντες και ήδη εκκαλούντες εξέθεσαν ότι προσελήφθησαν από την εναγομένη και ήδη εφεσίβλητη το έτος 1984 και 1976, αντίστοιχα, με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας αορίστου χρόνου και προσέφεραν τις υπηρεσίες τους, ως υπάλληλος, φέροντες τον βαθμό Δ/Α. Ότι κατά το εκεί αναφερόμενο χρονικό διάστημα απασχολήθηκαν αποκλειστικά και

καθ' όλο το ωράριο της εργασίας τους μπροστά σε οθόνες οπτικής απεικόνισης, ο μιν πρώτος στο Συγκρότημα Τεχνικής Υποστήριξης Κοινόχρηστης Τηλεφωνίας, ο δε δεύτερος σε θέση διοικητικού οικονομικού υπαλλήλου, χωρίς η εναγόμενη να τους χορηγεί τα αναφερόμενα δεκαπεντάλεπτα διαλείμματα, τα οποία είναι επιβεβλημένα για την ανάκτηση των σωματικών και πνευματικών δυνάμεων των εργαζομένων. Ότι, κατά τα εκεί αναφερόμενα χρονικά διαστήματα, απασχολήθηκαν, πραγματοποιώντας 181 ώρες υπερωριακής εργασίας κατ' έτος, ως αναλυτικά ανάγονται. Με βάση το ιστορικό αυτό, ζητούσαν, όπως τα ποσά παραδεκτά περιορίστηκαν με την προσθήκη τους, τα εκεί αναφερόμενα ποσά, κατά την κύρια βάση της αγωγής από τη σύμβαση εργασίας και επικουρικά κατά τις διατάξεις περί αδικαιολόγητου πλουτισμού, με το νόμιμο τόκο από το τέλος του κάθε έτους που κάθε επιμέρους κονδύλι κατέστη ληξιπρόθεσμο και απαιτητό και να καταδικαστεί αυτή στη δικαστική τους δαπάνη. Το πρωτοβάθμιο Δικαστήριο με την εκκαλούμενη απόφαση, αφού έκρινε παραδεκτή και νόμιμη την αγωγή, την απέρριψε ως κατ' ουσίαν αβάσιμη. Κατά της απόφασης αυτής παραπονούνται τώρα οι ενάγοντες και ήδη εκκαλούντες, με την υπό κρίση έφεσή τους, για τους διαλαμβανόμενους σε αυτή λόγους, που ανάγονται σε εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή του νόμου, καθώς και πλημμελή εκτίμηση των αποδείξεων και ζητεί να εξαφανισθεί η εκκαλουμένη, προκειμένου στη συνέχεια να γίνει δεκτή η αγωγή τους, καταδικαζομένης της εφεσίβλητης στη δικαστική τους δαπάνη αμφοτέρων των βαθμών δικαιοδοσίας.

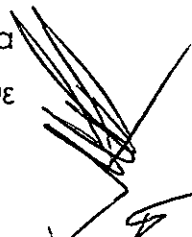
Με το άρθρο 1 παρ. 1, 2 του πδ. 398/1994 (με το οποίο μεταφέρθηκε στην ελληνική έννομη τάξη η οδηγία 90/270/ΕΟΚ που αποτελεί την πέμπτη ειδική Οδηγία κατά την έννοια του άρθρου 16 παρ. 1 της Οδηγίας - Πλαίσιο 89/391/ΕΟΚ) ορίζεται, ότι το διάταγμα αυτό καθορίζει τις ελάχιστες προδιαγραφές ασφάλειας και υγείας κατά την εργασία με οθόνες οπτικής απεικόνισης, όπως αυτές ορίζονται στο άρθρο 2 του πδ και ότι οι διατάξεις του εφαρμόζονται σε όλες τις επιχειρήσεις, εκμεταλλεύσεις και εργασίες του ιδιωτικού και δημοσίου τομέα, ανεξαρτήτως κλάδου οικονομικής δραστηριότητας, στον οποίο κατατάσσονται επιπλέον των γενικών διατάξεων για την υγιεινή και την ασφάλεια της εργασίας που ισχύουν κάθε φορά. Στο άρθρο 2 του ανωτέρω πδ, ορίζεται ως οθόνη οπτικής απεικόνισης κάθε αλφαριθμητική ή γραφική οθόνη, που αποτελεί τμήμα εξοπλισμού επεξεργασίας, αναπαραγωγής ή οπτικής παρουσίασης στοιχείων ανεξάρτητα από τη χρησιμοποιούμενη μέθοδο, ενώ ως θέση εργασίας νοείται το σύνολο του εξοπλισμού, που περιλαμβάνει οθόνη οπτικής απεικόνισης

εφοδιασμένο, ενδεχομένως, με πληκτρολόγιο ή άλλη διάταξη εισόδου δεδομένων ή και με λογισμικό που καθορίζει τη διασύνδεση χρήστη- συσκευής, με προαιρετικά εξαρτήματα, με περιφερειακά περιλαμβανομένων και μονάδας δισκετών, τηλεφώνου, ταλαντωτή/αποταλαντωτή, εκτυπωτή, αναλογίου για έγγραφα, καθίσματος και τραπεζιού εργασίας ή άλλης επιφάνειας εργασίας, καθώς και το άμεσο περιβάλλον εργασίας, ενώ ως εργαζόμενος θεωρείται κάθε πρόσωπο που απασχολείται από έναν εργοδότη με σχέση εργασίας, συμπεριλαμβανομένων των ασκούμενων και των μαθητευόμενων, ο οποίος χρησιμοποιεί τακτικά και κατά ένα μη αμελητέο τμήμα της κανονικής του, εργασίας, οθόνη οπτικής απεικόνισης. Κατά δε το άρθρο 3: «1. Στα πλαίσια της υποχρέωσης του εργοδότη, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, να έχει στη διάθεσή του, μία γραπτή εκτίμηση των υφισταμένων κατά την εργασία κινδύνων για την ασφάλεια και την υγεία των εργαζομένων, ο εργοδότης προβαίνει σε ανάλυση των θέσεων εργασίας με σκοπό την αξιολόγηση των συνθηκών, ασφαλείας και υγείας που παρουσιάζουν για τους εργαζομένους του, ιδίως σε ό,τι αφορά τους ενεχόμενους κινδύνους για την όραση, τα σωματικά προβλήματα και την σωματική καταπόνηση των εργαζομένων λαμβάνοντας υπόψη και τα ενδεικτικώς αναφερόμενα στο παράρτημα II του άρθρου 11 2. Οι εργοδότες οφείλουν να λαμβάνουν τα ενδεδειγμένα μέτρα για τη θεραπεία των κινδύνων, που διαπιστώνονται με βάση την εκτίμηση της παρ. 1, λαμβάνοντας υπόψη τις σωρευτικές επιπτώσεις και το συνδυασμό των διαπιστούμενων κινδύνων ...» ενώ σύμφωνα με το άρθρο 8: «1. Ο εργοδότης υποχρεούται να σχεδιάζει τη δραστηριότητα του εργαζομένου κατά τρόπον ώστε η καθημερινή εργασία σε οθόνες οπτικής απεικόνισης να διακόπτεται περιοδικά με διαλείμματα ή αλλαγές δραστηριότητας, που θα περιορίζουν το φόρτο εργασίας στην οθόνη οπτικής απεικόνισης σύμφωνα με το παράρτημα I του άρθρου 11. 2. Ο εργοδότης διαβουλεύεται με τους εργαζομένους ή και τους εκπροσώπους τους για το σχεδιασμό και την οργάνωση της εργασίας με σκοπό την ικανοποίηση των απαιτήσεων της παρ. 1 σύμφωνα και με το παράρτημα I του άρθρου 11». Τέλος, το άρθρο 9 ορίζει ότι: «Στα πλαίσια της διαβούλευσης και της συμμετοχής των εργαζομένων, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, οι εργοδότες ζητούν τη γνώμη των εργαζομένων ή και των εκπροσώπων τους και διευκολύνουν τη συμμετοχή τους αναφορικά με τα θέματα που σχετίζονται με την εφαρμογή του παρόντος», ενώ σύμφωνα με το άρθρο 11 παράρτημα I «4.1. Εφόσον δεν είναι εφικτό να οργανώνεται η εργασία με τέτοιο τρόπο ώστε φυσιολογικά να μπορεί ο

εργαζόμενος να την εναλλάσσει με άλλες μορφές εργασίας, είναι χρήσιμο να εξασφαλίζονται στον εργαζόμενο διαλείμματα εργασίας ανά δώρο, ανάλογα με το είδος της εργασίας. Σε καμία περίπτωση τα διαλείμματα αυτά δεν πρέπει να συσσωρεύονται. 4.2. Ο χρόνος απομάκρυνσης του εργαζομένου από τη θέση εργασίας με οθόνες οπτικής απεικόνισης (είτε για διάλειμμα εργασίας είτε για αλλαγή δραστηριότητας) μπορεί να είναι έως 15 λεπτά ανά δώρο». Από το σύνολο των ανωτέρω διατάξεων συνάγεται σαφώς, ότι με αυτές προβλέπεται ως ελάχιστη προδιαγραφή ασφαλείας και υγείας κατά την εργασία με οθόνες οπτικής απεικόνισης η διακοπή της εργασίας αυτής, είτε με αλλαγή δραστηριότητας του εργαζομένου, και μάλιστα κατά κύριο λόγο και πρωταρχικά, είτε εναλλακτικά, εφόσον δηλαδή δεν είναι εφικτή η αλλαγή αυτή με διαλείμματα σε κάθε δε περίπτωση ο χρόνος απομάκρυνσης του εργαζομένου από τη θέση εργασίας με οθόνες οπτικής απεικόνισης μπορεί να είναι έως 15 λεπτά ανά δώρο. Ειδικότερα, τα προβλεπόμενα ως άνω διαλείμματα διαφέρουν κατά τη φύση και το σκοπό τους από την ανά δίμηνο ημερήσια άδεια που προβλέπουν οι Ε.Σ.Σ.Ε. κι επομένως δεν έχουν σχέση με αυτήν, η διαφοροποίηση δε αυτή προκύπτει και από το γεγονός, ότι αποκλείεται ρητά η συσσώρευση των διαλειμμάτων αυτών, ήτοι απαγορεύεται ο συνυπολογισμός τους, ώστε να αποτελέσουν χρονικά ημερήσια άδεια. Από τα παραπάνω είναι φανερό, ότι ως ελάχιστη προδιαγραφή ασφαλείας και υγείας όλων αδιακρίτως των εργαζομένων με οθόνες οπτικής απεικόνισης και προς αντιμετώπιση ειδικά των κινδύνων από την εργασία μπροστά σε τέτοιες οθόνες, προβλέπεται μόνον είτε η αλλαγή δραστηριότητας (εργασία εκτός οθόνης) είτε η διακοπή της εργασίας αυτής με διαλείμματα και όχι η χορήγηση αδείας μίας ημέρας (με αποδοχές) ανά δίμηνο. Και τούτο διότι το μέτρο αυτό και μόνο θεσπίζεται με τις προπαρατεθείσες διατάξεις του πδ 398/1994 για την εφαρμογή των αντίστοιχων ρυθμίσεων της Οδηγίας 90/270/ΕΟΚ, που αποτελεί την 5η ειδική Οδηγία της Οδηγίας 89/391/ΕΟΚ, η οποία συνιστά γενική Οδηγία - Πλαίσιο, ώστε ούτε από τις διατάξεις της τελευταίας και του πδ 17/1996 που τη μετέφερε στην ελληνική έννομη τάξη μπορεί να συναχθεί η καθιέρωση τέτοιας άδειας, αφού οι σχετικές προβλέψεις και ρυθμίσεις αυτής ως Οδηγίας - Πλαισίου, εξειδικεύθηκαν και περιορίστηκαν στην καθιέρωση υποχρέωσης αλλαγής δραστηριότητας ή της διακοπής της εργασίας με ολιγόλεπτα διαλείμματα κατά τη διάρκεια της ημερήσιας εργασίας, η δε προβλεπόμενη από τον όρο 27 της από 7.3.1990 Ε.Σ.Σ.Ε., που καταρτίστηκε μεταξύ Ο.Τ.Ε. και ΟΜ.Ε-Ο.Τ.Ε., χορήγηση της μίας ημέρας άδειας ανά δίμηνο στους εργαζόμενους σε οθόνες οπτικής

καταγραφής (απεικόνισης) αποτελεί πρόσθετη παροχή του εσωτερικού δικαίου που αφορά ειδική κατηγορία εργαζομένων με συγκεκριμένες συνθήκες απασχόλησης. Και ναι μεν σύμφωνα με την υπ' αριθ. 43/332/30.4.1990 ειδική εγκύκλιο του Τομέα Γεν. Εργ. Θεμάτων της εναγομένης ή άδεια αυτή χορηγήθηκε αρχικά μόνο στο προσωπικό του μηχανογραφικού της κέντρου και στη συνέχεια, σύμφωνα με τον όρο 28 της από 10.5.1996 Ε.Σ.Σ.Ε. επεκτάθηκε η χορήγηση της στους εργαζόμενους στα Υπεραστικά Κέντρα, Βλαβοληπτικά Κέντρα και Κέντρα Εξυπηρέτησης του Πολίτη (τα οποία απέκτησαν μηχανογραφική υποστήριξη το έτος 1996), όμως ο ως άνω όρος 27, σε συνδυασμό με τις διατάξεις του πδ 398/1994, δεν αφήνει κανένα περιθώριο αμφισβήτησης ή διευκρίνισης, ότι τόσο η ως άνω ημερήσια άδεια, όσο και τα επίμαχα διαλείμματα πρέπει να δίνονται σε όλους τους εργαζόμενους που απασχολούνται μπροστά σε οθόνες οπτικής καταγραφής κατά το μισό τουλάχιστον του ωραρίου εργασίας τους ανεξάρτητα από την απάντηση της Δ/σης Συνθηκών Εργασίας του Υπουργείου Εργασίας με το υπ' αριθ. 130393/31.5.1990 έγγραφο της προς τον Τομέα Γεν. Εργατικών Θεμάτων της εναγομένης που αναφέρεται στην εφαρμογή της υπ' αριθ. 130558/12.6.1989 Κ.Υ.Α. στα μηχανογραφικά κέντρα του Δημοσίου. Επομένως, με βάση τις παραπάνω διατάξεις του πδ 398/1994, οι οποίες εφαρμόζονται χωρίς να χρειάζεται υπογραφή σχετικής Ε.Σ.Σ.Ε., ΣΣΕ ή ΔΑ, και ανεξάρτητα από άλλες τυχόν ευνοϊκές για τους εργαζόμενους ρυθμίσεις, κάθε επιχείρηση οφείλει να εξασφαλίζει τη διακοπή της εργασίας μπροστά από οθόνες οπτικής απεικόνισης, πρωταρχικά με την αλλαγή αυτής ανά χρονικά διαστήματα και δευτερευόντως με διαλείμματα μέγιστης διάρκειας έως και 15 λεπτών ανά δίωρο προς ανάκτηση των σωματικών και πνευματικών τους δυνάμεων. Επιπλέον, ακόμη και αν δεν έχουν καθοριστεί οι τεχνικές λεπτομέρειες χορήγησης του διαλείμματος αυτού και η διάρκειά του με σχετική συλλογική ρύθμιση, όμως με το ως άνω πδ 398/1994 έχει καθοριστεί ως ανώτατο όριο το 15 λεπτό ανά δίωρο, με βάση δε την αρχή της εύνοιας υπέρ των εργαζομένων που διαπνέει το εργατικό δίκαιο, θα εφαρμοστεί το διάταγμα αυτό (ΟΛΑΠ 31/2009 ΝΟΜΟΣ, ad hoc ΑΠ 1598/2012 ΝΟΜΟΣ). Άλλωστε, όπως προκύπτει από το κείμενο της ίδιας της οδηγίας 90/270/ΕΟΚ, αλλά και από την παρ.1 του άρθρου 8 του πδ, οι εργοδότες «υποχρεούνται» να εξασφαλίζουν ότι οι εργαζόμενοι επί σημαντικό μέρος της καθημερινής τους εργασίας μπροστά στην οθόνη PC θα έχουν τα αντίστοιχα προβλεπόμενα διαλείμματα ανά δίωρο ή θα εναλλάσσουν την εργασία τους με άλλη φύση εργασίας, που δεν απαιτεί να βρίσκονται προσηλωμένοι στην οθόνη και το άρθρο έχει εφαρμογή σε κάθε

περίπτωση αντίστοιχου εργαζομένου. Οι διαβουλεύσεις των εργοδοτών με τους εργαζόμενους, που αναφέρει το άρθρο στην παρ.2, δεν αφορούν τα διαλείμματα , που είναι υποχρεωτικά (είτε ως αποχή με 15λεπτο διάλειμμα ανά δίωρο είτε με εναλλαγή εργασίας) και δεν χρειάζεται καμία διαβούλευση ούτε είναι ανάγκη να επικυρωθεί η ευθεία αυτή υποχρέωση με επικύρωσή της με ΕΣΣΕ , διότι τότε δεν θα είχε λόγο ύπαρξης η παρ.1 του άρθρου 8 που ορίζει ότι ο εργοδότης «υποχρεούται να σχεδιάζει ...ώστε να διακόπτεται», αφού δεν θα υποχρεούτο. Η διαβούλευση που αναφέρει το ως άνω άρθρο , αφορά μόνο την κατάστρωση και σχεδιασμό της εργασίας των εργαζομένων, ώστε να επιτευχθεί η υποχρέωση των εργοδοτών, σε τρόπο που να εξυπηρετεί και τους τελευταίους, ενώ έχει εφαρμογή σε κάθε εργαζόμενο που εργάζεται για σημαντικό χρόνο της εργασίας του μπροστά στην οθόνη PC (ΟΛΑΠ 31/2009, ΑΠ 1598/2012 ΝΟΜΟΣ, ΠΠρΑΘ 98/2016, ΠΠρΑΘ 4042/2015, ΠΠρΑΘ 4131/2015, ΠΠρΑΘ 3506/2015, ΜΠρΑΘ 8619/2018, 9753/2018, 8878/2018, 1716/2017, 1054/2016 αδημ.). Τέλος, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 111 παρ. 2, 118 αρ. 4 και 216 παρ. 1 ΚΠολΔ προκύπτει, ότι το δικόγραφο της αγωγής πρέπει να περιέχει σαφή έκθεση των γεγονότων, τα οποία θεμελιώνουν κατά νόμο την αγωγή και δικαιολογούν την άσκηση αυτής από τον ενάγοντα κατά του εναγομένου, ακριβή περιγραφή του αντικειμένου της διαφοράς και ορισμένο αίτημα. Η έκθεση δε στο δικόγραφο της αγωγής των πραγματικών περιστατικών, τα οποία πρέπει να είναι όσα είναι νομικώς ικανά και αναγκαία για τη θεμελίωση του δικαιώματος, η προστασία του οποίου ζητείται και τα οποία πρέπει να αναφέρονται με τέτοια σαφήνεια, ώστε να εξατομικεύουν την επίδικη έννομη σχέση και να μην καταλείπεται αμφιβολία περί της αξίωσης, η οποία απορρέει από αυτά, είναι απαραίτητη, για να υπάρχει η δυνατότητα, το μεν δικαστήριο να κρίνει τη νομική βασιμότητα της αγωγής και να διατάξει τις δέουσες αποδείξεις, ο δε εναγόμενος να μπορεί να αμυνθεί κατά της αγωγικής αξίωσης, που θεμελιώνεται επ' αυτών με ανταπόδειξη ή ένσταση. Η έλλειψη ή η ανεπάρκεια ή η ασαφής αναφορά κάποιου από τα γεγονότα αυτά, συνιστά έλλειψη προδικασίας και καθιστά την αγωγή αόριστη και συνεπώς απαράδεκτη. Η αοριστία δε αυτή ερευνάται και αυτεπαγγέλτως (ΑΠ 250/2011, ΑΠ 49/2011, ΕφΑΘ 39/2004 ΝΟΜΟΣ) και δεν μπορεί να θεραπευθεί ούτε με τις προτάσεις, ούτε με παραπομπή στο περιεχόμενο άλλου εγγράφου, ούτε με την εκτίμηση των αποδείξεων (ΑΠ 1296/1983, ΕφΠερ 412/2010 ΝΟΜΟΣ), γιατί αντίκειται στις για την προδικασία διατάξεις του άρθρου 111 ΚΠολΔ, των οποίων η τήρηση ερευνάται επίσης αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο. Επιπλέον, σε συνδυασμό

των άνω διατάξεων με εκείνες των άρθρων 648 επ. ΚΠολΔ, ο εργαζόμενος, στην αγωγή του, με την οποία ζητεί διαφορές δεδουλευμένων αποδοχών ή άλλα οφειλόμενα από την εργασιακή σύμβαση πρέπει, για το ορισμένο αυτής, να εκθέτει το χρόνο κατάρτισης της σύμβασης, το συμφωνημένο ή νόμιμο μισθό, το είδος της παρασχεθείσας εργασίας, τους όρους παροχής και το χρόνο για τον οποίο οφείλονται (ΑΠ 1686/2007 ΔΕΝ 2008-181, ΑΠ 842/2003 ΕΕργΔ 2004-1367, ΕφΛαμ 22/2011 ΝΟΜΟΣ, ΕφΘεσ 584/2005 ΔΕΕ 2006-89). Για το ορισμένο της αγωγής δεν είναι αναγκαίο να αναφέρονται επιπλέον πραγματικά περιστατικά σχετικά με την απασχόληση του ενάγοντος, τα οποία αποτελούν αντικείμενο της αποδεικτικής διαδικασίας (ΜονΠρΑθ 5465/2017 αδημ.).

Από την εκτίμηση του αποδεικτικού υλικού που προσκομίστηκε ενώπιον του πρωτοβαθμίου Δικαστηρίου, τα έγγραφα που νόμιμα επικαλούνται και προσκομίζουν οι διάδικοι, ορισμένα από τα οποία μνημονεύονται παρακάτω, χωρίς, όμως, κάποιο από αυτά να παραληφθεί κατά την ουσιαστική εκτίμηση της διαφοράς, την υπ' αριθμ. 6731/5.5.2017 ένορκη βεβαίωση που προσκομίζουν και επικαλούνται οι ενάγοντες, δοθείσα ενώπιον της Ειρηνοδίκη Αθηνών, Ειρήνη Μάγκουρα, η οποία ελήφθη κατόπιν κλήτευσης της εναγομένης (βλ. την υπ' αριθμ. 117Ε/27.4.2017 έκθεση επίδοσης της δικαστικής επιμελήτριας στο Πρωτοδικείο Αθηνών, Ελένη Καπότου), την υπ' αριθμ. 698/24.4.2017 ένορκη βεβαίωση που προσκομίζουν και επικαλούνται οι ενάγοντες, δοθείσα ενώπιον της Ειρηνοδίκη Πατρών, Πολυξένης Κονίδη, η οποία ελήφθη κατόπιν κλήτευσης της εναγομένης (βλ. την υπ' αριθμ. 31Ε/19.4.2017 έκθεση επίδοσης της δικαστικής επιμελήτριας στο Πρωτοδικείο Αθηνών, Ελένη Καπότου), πλην των υπ' αριθμ. 772/9.5.2017 και 6905/10.5.2017 ενόρκων βεβαιώσεων που προσκομίζει και επικαλείται η εφεσίβλητη, δοθείσες ενώπιον της Ειρηνοδίκη Πατρών, Παρασκευής Αναστασοπούλου και της Ειρηνοδίκη Αθηνών, Ελένης Σφυρή, δοθέντος ότι δεν προκύπτει ότι ελήφθησαν κατόπιν κλήτευσης των αντιδίκων, καθώς δεν προσκομίζονται οι σχετικές εκθέσεις επίδοσης, ούτε εξάλλου τις επικαλείται η εφεσίβλητη στις ενώπιον του παρόντος Δικαστηρίου προτάσεις της, από τα διδάγματα της κοινής πείρας, που λαμβάνονται υπόψη αυτεπαγγέλτως από το Δικαστήριο (άρθρ. 336 παρ. 4 ΚΠολΔ) και γενικά, από όλη την αποδεικτική διαδικασία, αποδείχθηκαν τα ακόλουθα πραγματικά περιστατικά : Οι ενάγοντες και ήδη εκκαλούντες προσελήφθησαν από την εναγόμενη και ήδη εφεσίβλητη το έτος 1984 και 1976, αντίστοιχα, με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας αορίστου χρόνου, φέροντες, κατά τον χρόνο άσκησης της αγωγής, τον βαθμό του Δ/Α. Ο μεν

πρώτος ενάγων και ήδη πρώτος εκκαλών εργάσθηκε καθημερινά και καθ' όλο το ωράριο της ημερήσιας απασχόλησής του, ως Τμηματάρχης – Προϊστάμενος στο Τμήμα Κατασκευών και Συντήρησης στον Κολωνό, το οποίο ανήκε στο Συγκρότημα Τεχνικής Υποστήριξης Κοινόχρηστης Τηλεφωνίας, κατά το χρονικό διάστημα από 1.1.2009 έως 31.12.2011, κάνοντας χρήση των πληροφοριακών προγραμμάτων «HCM», το πρόγραμμα βλαβοδιαχείρισης «Pro-Link», «REMAS» και το «Microsoft Office». Ειδικότερα, μέρος της εργασίας αυτού ήταν η καταχώρηση και ο έλεγχος των αδειών, ρεπό κλπ του προσωπικού στο πληροφοριακό πρόγραμμα «HCM», καθώς και ο έλεγχος της ηλεκτρονικής αλληλογραφίας που λάμβανε από όλες τις περιφερειακές υπηρεσίες (εγκύκλιοι, στατιστικές κτλ). Επιπλέον, χειριζόταν το πρόγραμμα βλαβοδιαχείρισης καρτοτηλεφώνων «Pro-Link», το οποίο απαιτούσε συνεχή παρακολούθηση. Το εν λόγω πρόγραμμα είχε διασύνδεση με το πληροφοριακό σύστημα επίβλεψης και συντήρησης καρτοτηλεφώνων «REMAS», το οποίο έδινε και έπαιρνε αναφορά στοιχείων εμφάνισης και άρσης βλαβών περίπου 59.000 καρτοτηλεφώνων σε όλη τη χώρα. Ταυτόχρονα, στο ίδιο πρόγραμμα καθώς και στο ως άνω πληροφοριακό σύστημα, γινόταν ο έλεγχος της εργασίας των συνεργείων μέσω της ώρας αναφοράς αποκατάστασης βλάβης, η εκτύπωση των δελτίων βλαβών, η καταχώρηση της άρσης βλαβών, ο έλεγχος των ανταλλακτικών που χρησιμοποιήθηκαν και του εναπομείναντος στοκ, ενώ μέσω του ίδιου προγράμματος, ο πρώτος ενάγων και ήδη πρώτος εκκαλών, έβγαζε τις διάφορες στατιστικές (χρόνου αποκατάστασης, χρόνου άρσης βλαβών, ποσοστό σωστά λειτουργούντων καρτοτηλεφώνων κλπ), οι οποίες πρέπει να υποβληθούν στην Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος. Οι ως άνω εργασίες γίνονταν αποκλειστικά μέσω οθονών οπτικής απεικόνισης, καθώς ο ηλεκτρονικός υπολογιστής, ο οποίος ήταν συνδεδεμένος με εκτυπωτή, τηλέφωνα και αναλόγια για έγγραφα, ήταν το εργαλείο για τη διεκπεραίωση αυτών. Ο δε δεύτερος ενάγων και ήδη δεύτερος εκκαλών, εργάσθηκε καθημερινά και καθ' όλο το ωράριο της ημερήσιας απασχόλησής του, κατά το χρονικό διάστημα από 1.1.2009 έως 31.12.2011, στο Τμήμα Χρηματοοικονομικής Υποστήριξης Αχαΐας, κάνοντας χρήση των πληροφοριακών προγραμμάτων «Ανδρομέδα», «Άτλας», «ERP» και «Προμήθειες». Αντικείμενο της εργασίας του ήταν η επεξεργασία της μισθοδοσίας του μόνιμου και έκτακτου προσωπικού, δηλαδή η καταχώρηση επιδομάτων προϊσταμένων και υπεύθυνων έργων, περικοπών οδοιπορικών των υπαλλήλων καθώς και των νυχτερινών, εξαιρεσίμων και υπερωριών, η καταγραφή ρεπό, καθώς και των

κανονικών και ειδικών αδειών, στα πληροφοριακά προγράμματα «Ανδρομέδα» και «Άτλας». Επίσης, στο πρόγραμμα «ERP» έκανε την καταχώρηση όλων των δαπανών του Τηλεπικοινωνιακού Διαμερίσματος, ενώ μέρος της εργασίας του ήταν και η καταχώρηση προμηθειών και η αξιολόγηση των προμηθευτών στο πρόγραμμα «Προμήθειες». Οι ως άνω εργασίες γίνονταν αποκλειστικά μέσω οθονών οπτικής απεικόνισης, καθώς ο ηλεκτρονικός υπολογιστής, ο οποίος ήταν συνδεδεμένος με εκτυπωτή, τηλέφωνα και αναλόγια για έγγραφα, ήταν το εργαλείο για τη διεκπεραίωση αυτών. Τα ανωτέρω προέκυψαν από την εκτίμηση του συνόλου του αποδεικτού υλικού που εισφέρθηκε από τους διαδίκους, ιδίως δε από τις ένορκες βεβαιώσεις των συναδέλφων των εναγόντων και ήδη εκκαλούντων, εκ των οποίων ο μεν Αθανάσιος Παπαϊωάννου εργάστηκε στο Τμήμα Κατασκευών και Συντήρησης στον Κολωνό, από το 1999 έως και το 2013, ο δε Κανέλλος Γεωργισόπουλος εργάστηκε ως προϊστάμενος στο Τεχνικό Τμήμα Αχαΐας από το 2009 έως και το 2011, ήτοι έχοντας ίδια αντίληψη για τις συνθήκες εργασίας αυτών. Αντίθετο συμπέρασμα δεν δύναται να συναχθεί από κανένα αποδεικτικό μέσο, απορριπτομένου του ισχυρισμού της εναγομένης και ήδη εφεσίβλητης ότι οι ενάγοντες εκτελούσαν και εργασίες που δεν απαιτούσαν τη χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή, καθώς δεν αποδείχτηκε, πολύ δε περισσότερο δεν αποδείχτηκε ότι οι εργασίες αυτές απαιτούσαν, κατά την εκτέλεσή τους, απασχόληση για μη αμελητέο χρονικό διάστημα, ενώ από τα διδάγματα της κοινής πείρας δεν δύναται να συναχθεί το συμπέρασμα ότι οι ενάγοντες πραγματοποιούσαν ανά δίωρο 15λεπτα ή μεγαλύτερα διαλείμματα από την εργασία τους, ως αβάσιμα αυτή ισχυρίζεται. Σημειώνεται δε ότι στο υπ' αριθμ. 43456/3.5.2017 έγγραφο της Διεύθυνσης Διαχείρισης Ανθρώπινου Δυναμικού της εναγομένης, απαριθμούνται εργασίες, οι οποίες, ως η τελευταία ισχυρίζεται, δεν απαιτούσαν τη χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή. Ωστόσο, ο ανωτέρω ισχυρισμός αναιρείται από τις προαναφερόμενες ένορκες βεβαιώσεις των συναδέλφων των εκκαλούντων, οι οποίοι αναφέρουν με σαφήνεια και ακρίβεια το είδος, τη φύση και τις συνθήκες εργασίας τους, καθώς, η ως άνω υπηρεσία που εξέδωσε το έγγραφο είναι αρμόδια για τις εργασιακές σχέσεις των υπαλλήλων και του ΟΤΕ και δεν γνωρίζει το χώρο και το είδος της προσφερόμενης από τους υπαλλήλους εργασίας. Σε κάθε δε περίπτωση, δεν προσδιορίζεται από την εναγόμενη και ήδη εφεσίβλητη εάν το τμήμα της εργασίας, που πραγματοποιούνταν μπροστά σε οθόνη, αποτελούσε μη αμελητέο τμήμα της κανονικής τους εργασίας, δεδομένου ότι, σύμφωνα με όσα αναφέρθηκαν στη μείζονα σκέψη της παρούσας,

απαραίτητη προϋπόθεση για τη χορήγηση του 15λεπτου διαλείμματος ανά δίωρο είναι η απασχόληση του εργαζομένου μπροστά σε οθόνη οπτικής απεικόνισης για μη αμελητέο τμήμα της κανονικής του εργασίας και τακτικά η μη εναλλαγή της δραστηριότητάς του και με άλλες εργασίες. Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι η εργασία τους μπροστά από την οθόνη ήταν συνεχής καθ' όλο το ωράριο απασχολήσής τους για τη διεκπεραίωση του έργου τους. Οι τυχόν δε επιμέρους εργασίες χωρίς τη χρήση Η/Υ ήταν περιορισμένες, δεν είχαν τον χαρακτήρα ανάθεσης διακεκριμένης εργασίας κατά τρόπο συγκεκριμένο και προδιαγεγραμμένο, ιδίως ως πριν τον χρόνο παροχής και τον τρόπο εναλλαγής με την εργασία μπροστά από οθόνη, ώστε οι διακοπές αυτών να μην συνιστούν πράγματι καθ' υποκατάσταση του 15λεπτου διαλείμματος εκπλήρωση της σχετικής υποχρέωσης της εφεσίβλητης (πρβλ ΟΛΑΠ 31/2009), απορριπτομένου του περί του αντιθέτου ισχυρισμού της εναγομένης και ήδη εφεσίβλητης. Εξάλλου, η εναγόμενη και ήδη εφεσίβλητη δεν εξειδικεύει κατά τόπο, χρόνο και είδος διαφορετικές συνθήκες εργασίας τους, ώστε να προκύπτει με βεβαιότητα εάν ο χρόνος διακοπής της εργασίας τους με τη χρήση Η/Υ κάλυπτε τα χρονικά διαστήματα που προβλέπονται από το ως άνω πδ, ήτοι δεν αποδείχτηκε ότι οι ως άνω εργασίες διαρκούσαν για περισσότερο από 15 λεπτά ημερησίως. Ενόψει των ανωτέρω, αποδείχθηκε, ότι οι ενάγοντες απασχολούνταν για μη αμελητέο τμήμα του κανονικού τους ωραρίου μπροστά σε οθόνες οπτικής απεικόνισης, απορριπτομένων των περί αντιθέτου ισχυρισμών της εναγομένης και ήδη εφεσίβλητης ως ουσιαστικά αβάσιμων. Πρέπει να σημειωθεί, ότι το μη αμελητέο διάστημα, όπως ερμηνεύεται από την απόφαση του ΔΕΚ 'συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-74/95 και C-129/95', στην παρ. 68 α, ορίζεται, ότι η έννοια του εργαζομένου, ο οποίος χρησιμοποιεί τακτικά και κατά ένα μη αμελητέο τμήμα της κανονικής του εργασίας εξοπλισμό με οθόνη οπτικής απεικόνισης, καλύπτει όσους εργάζονται συνήθως μπροστά σε οθόνες επί τέσσερις ώρες ημερησίως, έστω και αν δεν το πράττουν όλες τις ημέρες της εβδομάδας. Μπορεί, επίσης, να καλύπτει και όσους εργάζονται όλες τις ημέρες της εβδομάδας μπροστά σε οθόνες, όχι όμως κατ' ανάγκη επί τέσσερις συνεχείς ώρες. Επομένως, οι ενάγοντες πληρούσαν τις προϋποθέσεις για τη χορήγηση των επίμαχων διαλειμμάτων, καθώς εργάζονταν μπροστά σε οθόνες υπολογιστή, ακόμα αν όχι αποκλειστικά, τουλάχιστον κατά το μεγαλύτερο μέρος του ωραρίου τους και όχι απλώς κατά ένα μη αμελητέο τμήμα, ακόμα και αν, όπως η εναγόμενη και ήδη εφεσίβλητη ισχυρίζεται, είχαν τη δυνατότητα ολιγόλεπτης απομάκρυνσης από τις

οθόνες. Επίσης, ο ισχυρισμός της εναγομένης ότι η εργασία των εναγόντων μπροστά σε οθόνες διακοπτόταν συχνά ή εναλλασσόταν για λίγα λεπτά ή για αρκετό χρόνο με άλλες εργασίες χωρίς χρήση Η/Υ και ότι κατά τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται ο σκοπός του πδ 398/1994, τυγχάνει απορριπτέος ως μη νόμιμος, καθόσον η ορθή εφαρμογή του άνω πδ επιβάλλει τα επίδικα διαλείμματα να είναι ορισμένου χρόνου για όλους τους εργαζομένους, να λαμβάνονται σε προκαθορισμένα χρονικά σημεία, ύστερα από δίωρη χρήση Η/Υ και δεν υφίσταται διακριτική ευχέρεια του κάθε υπαλλήλου να κάνει ή όχι χρήση διαλειμμάτων ακαθόριστης διάρκειας και σε ακαθόριστο χρόνο (ΜΠρΑθ 8878/2018, ΜΠρΑθ 9753/2018 αδημ.). Ομοίως, απορριπτέος κατά τα αναφερόμενα ως άνω, τυγχάνει και ο ισχυρισμός, κατά τον οποίο από το παραπάνω πδ δεν προκύπτει υποχρέωση για παροχή διαλειμμάτων εργασίας ή αλλαγής δραστηριότητας των εργαζομένων σε οθόνες οπτικής απεικόνισης. Άλλωστε με την ΟΛΑΠ 31/2009 έχει κριθεί, ότι από τις διατάξεις του πδ 398/1994 και της Οδηγίας 90/270/ΕΟΚ, που μεταφέρθηκε με αυτό στην εσωτερική έννομη τάξη, συνάγεται σαφώς, ότι με αυτές προβλέπεται για όλους ανεξαιρέτως τους εργαζομένους μπροστά σε οθόνες οπτικής απεικόνισης, ως ελάχιστη προδιαγραφή ασφαλείας και υγείας κατά τη συγκεκριμένη εργασία, η διακοπή της εργασίας αυτής, είτε με αλλαγή δραστηριότητας του εργαζομένου, είτε με διαλείμματα, σε κάθε δε περίπτωση ο χρόνος απομάκρυνσης του εργαζομένου από τη θέση εργασίας με οθόνες οπτικής απεικόνισης μπορεί να είναι έως 15 λεπτά ανά δίωρο. Οι ανωτέρω διατάξεις τυγχάνουν εφαρμοστέες σε όλες τις επιχειρήσεις, εκμεταλλεύσεις και εργασίες του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα, ανεξαρτήτως κλάδου οικονομικής δραστηριότητας, στον οποίο κατατάσσονται, επιπλέον των γενικών διατάξεων για την υγιεινή και την ασφάλεια της εργασίας που ισχύουν κάθε φορά (άρθρο 1 παρ. 2 του άνω πδ, ΜΠρΑθ 11523/2019 προσκ.). Επίσης, πρέπει να απορριφθεί και ο ισχυρισμός της εναγομένης, κατά τον οποίο οι ενάγοντες δεν δικαιούνται τα επίμαχα δεκαπεντάλεπτα διαλείμματα, για τον λόγο ότι ποτέ δεν αποτέλεσαν περιεχόμενο συλλογικής σύμβασης εργασίας, καθόσον, η εναγομένη κατά τη σύναψη των εθνικών συλλογικών συμβάσεων εργασίας όφειλε στο πλαίσιο του διευθυντικού της δικαιώματος να διαβουλευθεί με τους εργαζομένους της ή τους εκπροσώπους της το σχεδιασμό και την οργάνωση της εργασίας, ώστε να εξασφαλίζεται η ασφάλεια και η υγείας τους. Δέον δε να σημειωθεί, ότι με την ΕΣΣΕ 2000-2001 (όρος 34) συστήθηκε επιτροπή απαρτιζόμενη από εκπροσώπους του ΟΤΕ και της ΟΜΕ-ΟΤΕ, προκειμένου να εξετασθεί το θέμα της ειδικής άδειας που

χορηγείται στο προσωπικό που εργάζεται σε οθόνες οπτικής απεικόνισης. Κατόπιν, στην από 30-6-2003 ΕΣΣΕ, στον όρο 14, ορίζεται ότι η αρμόδια υπηρεσιακή λειτουργία θα εκδώσει μέχρι 30.9.2003 εγκύκλιο για την εφαρμογή στον Οργανισμό όλων των προβλεπόμενων από τη νομοθεσία αναγκαίων μέτρων για την προστασία της υγείας των εργαζομένων μπροστά σε οθόνες οπτικής καταγραφής. Στη συνέχεια, η Γενική Διεύθυνση Περιφερειών, με το υπ' αριθ. 458/1889279/29.3.2006 έγγραφό της με θέμα «υγιεινή και ασφάλεια των εργαζομένων» ζήτησε να εφαρμοσθεί το πδ 398/1994, ώστε κάθε δύο ώρες να υπάρχει δεκαπεντάλεπτο διάλειμμα. Επίσης, στις οδηγίες ασφαλούς εργασίας στους εργαζομένους σε γραφεία και οθόνες οπτικής απεικόνισης, αναφέρεται, ότι πρέπει να τηρηθούν οι διατάξεις του πδ 398/1994 για την εργασία σε οθόνες οπτικής απεικόνισης, ενώ στο τέλος των Οδηγιών, στη σελίδα 6, αναφέρεται, ότι ο στόχος των οδηγιών αυτών είναι ενημερωτικός και κατά κανένα τρόπο δεν υποκαθιστούν τα όσα περιλαμβάνονται στο πδ 398/1994 ή άλλα σχετικά πδ, νόμους ή διατάξεις. Επιπλέον, με την υπ' αριθ. 402/13/7-4-2011 βασική εγκύκλιο, στην παρ. Θ περ. β, καθιερώνεται η χορήγηση δεκαπεντάλεπτων διαλειμμάτων ενδιάμεσης ανάπαυσης ανά δύο ώρες εργασίας μπροστά σε οθόνη οπτικής απεικόνισης στους εργαζομένους αποκλειστικά και καθ' όλο το ωράριο τους μπροστά σε οθόνες οπτικής απεικόνισης. Ομοίως, αβάσιμος και ως εκ τούτου απορριπτέος κρίνεται ο ισχυρισμός της εναγομένης, σύμφωνα με τον οποίο οι, ένδικες, ολιγόλεπτες, για λόγους ασφαλείας, παύσεις εργασίας δεν μειώνουν, αντίστοιχα, το ημερήσιο ωράριο εργασίας, αντίθετα καθίσταται σαφές ότι τα, προβλεπόμενα, σε υποκατάσταση της ανέφικτης εναλλαγής δραστηριότητας, ολιγόλεπτα διαλείμματα, αποβλέπουν στη διακοπή της εργασίας, με ισόχρονη, ως προς τη διακοπή, παράταση της εργασίας, έως τη συμπλήρωση του κανονικού ημερήσιου ωραρίου, με αποτέλεσμα, αφού ως ώρες εργασίας, θεωρούνται μόνο οι πραγματικές, η μη χορήγησή τους να μην έχει επαυξήσει τον ημερήσιο χρόνο εργασίας του ενάγοντος, ώστε να δικαιούται πρόσθετη αμοιβή, πολλώ δε μάλλον, αποζημίωση για υπερωριακή απασχόληση, ενώ, σε περίπτωση μη συμμόρφωσης προς το πδ 398/1994 και τις ελάχιστες προδιαγραφές ασφαλείας που περιλαμβάνει, οι προβλεπόμενες κυρώσεις είναι διοικητικής μορφής (άρθρο 13). Τούτο διότι, σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ.1 του πδ 88/1999 αναφέρεται, «ως χρόνος εργασίας θεωρείται κάθε περίοδος, κατά τη διάρκεια της οποίας ο εργαζόμενος βρίσκεται στην εργασία, στη διάθεση του εργοδότη και ασκεί τη δραστηριότητα ή τα καθήκοντά του, σύμφωνα με τις ισχύουσες ρυθμίσεις για

12769/2023

κάθε κατηγορία εργαζομένων». Εξάλλου, τα ενδιάμεσα διαλείμματα για σωματική ή ψυχική ανάπαυση και ανάκτηση των σωματικών και πνευματικών δυνάμεων όχι μόνο περιλαμβάνονται στις ώρες εργασίας, αλλά αμείβονται με προσαυξήσεις που προβλέπονται για την υπερωριακή εργασία (ΑΠ 1376/2003). Επίσης, τα διαλείμματα εργασίας δεν αποτελούν παροχή σε είδος που επιβάλλεται για λόγους υγείας ή ασφάλειας. Σύμφωνα, με τον Κανονισμό Ωρών Εργασίας του Προσωπικού της εναγομένης, καθοριζόμενα με αποφάσεις του Διοικητή αυτής, ευνοϊκότερα χρονικά όρια εργασίας για το προσωπικό της, δεν συνιστούν νόμιμα ανώτατα χρονικά όρια εργασίας, ώστε η πέρα από αυτή εργασία να είναι παράνομη υπερωριακή, αλλά αποτελούν (εφόσον έγιναν αποδεκτά από το προσωπικό, έστω και σιωπηρώς με την εφαρμογή τους), συμβατικά χρονικά όρια, τα οποία ισχύουν, εφόσον δεν καταργηθούν από τη Διοίκηση της εναγομένης (κατά το ρητώς επιφυλαχθέν σε αυτή, με τον ως άνω Κανονισμό, δικαίωμα) και η πέρα από τα οποία και μέχρι τα νόμιμα ανώτατα όρια απασχόληση, αμείβεται, σύμφωνα με την ειδική διάταξη του άρθρου 13 παρ. 11 του ΓΚΠ/ΟΤΕ, με την αμοιβή της νόμιμης υπερωριακής εργασίας κατά το άρθρο 1 του ν. 435/1976 (ΑΠ 837/2012, ΑΠ 1368/2002, ΝΟΜΟΣ). Κατά συνέπεια, ο χρόνος των τριών 15 λεπτών ανάπαυσης δεν θεωρείται ως χρόνος εργασίας του ενάγοντος και το συμβατικό ωράριο εργασίας αυτού, δηλαδή ο πραγματικός χρόνος εργασίας μετά την αφαίρεση των τριών 15λεπτών ανάπαυσης είναι 6 ώρες και 55 λεπτά, η πέραν από τα όρια αυτά και μέχρι τα ανώτατα όρια απασχόληση αποτελεί υπερεργασία, η οποία αποκαλείται υπερωρία και αμείβεται σύμφωνα με την ανωτέρω διάταξη του άρθρου 13 παρ.1 του ΓΚΠ/ΟΤΕ και επομένως, δικαιούται ως υπερωριακή αμοιβή το ωρομίσθιο του αυξημένο κατά 30% για τις πρώτες 60 ώρες, κατά 50% για τις επόμενες 60 ώρες και κατά 75% για τις υπόλοιπες 61 ώρες. Με βάση τα παραπάνω, οι ενάγοντες και ήδη εκκαλούντες δικαιούνται, λόγω της προαναφερόμενης υπερωριακής τους απασχόλησης, τα κάτωθι χρηματικά ποσά (σημειώνεται ότι ο μέσος τακτικός μισθός προκύπτει από το υπ' αριθμ. 45/1400/27.5.2016 έγγραφο της εναγομένης και ήδη εφεσίβλητης) : Α. Ο πρώτος ενάγων και ήδη εκκαλών : 1) Για το έτος 2009 : α) (3.306,69 ευρώ μηνιαίος μισθός : 25 ημέρες X 6 ημέρες : 38,33 (εβδομαδιαίο ωράριο βάσει ημερησίου ωραρίου 7 ωρών και 40 λεπτών) X 1,30 (προσαύξηση 30,00%) X 60 ώρες=] 1.614,96 ευρώ, β) (3.306,69 ευρώ μηνιαίος μισθός : 25 ημέρες X 6 ημέρες : 38,33 (εβδομαδιαίο ωράριο βάσει ημερησίου ωραρίου 7 ωρών και 40 λεπτών) X 1,50 (προσαύξηση 50,00%) X 60 ώρες=] 1.863,41 ευρώ και γ) (3.306,69 ευρώ μηνιαίος μισθός : 25

ημέρες X 6 ημέρες : 38,33 (εβδομαδιαίο ωράριο βάσει ημερησίου ωραρίου 7 ωρών και 40 λεπτών) X 1,75 (προσαύξηση 75,00%) X 61 ώρες=] 2.210,21 ευρώ και συνολικά το ποσό των 5.688,58 ευρώ. 2) Για το έτος 2010 : α) (3.355,29 ευρώ μηνιαίος μισθός : 25 ημέρες X 6 ημέρες : 38,33 (εβδομαδιαίο ωράριο βάσει ημερησίου ωραρίου 7 ωρών και 40 λεπτών) X 1,30 (προσαύξηση 30,00%) X 60 ώρες=] 1.638,69 ευρώ, β) (3.355,29 ευρώ μηνιαίος μισθός : 25 ημέρες X 6 ημέρες : 38,33 (εβδομαδιαίο ωράριο βάσει ημερησίου ωραρίου 7 ωρών και 40 λεπτών) X 1,50 (προσαύξηση 50,00%) X 60 ώρες=] 1.890,80 ευρώ και γ) (3.355,29 ευρώ μηνιαίος μισθός : 25 ημέρες X 6 ημέρες : 38,33 (εβδομαδιαίο ωράριο βάσει ημερησίου ωραρίου 7 ωρών και 40 λεπτών) X 1,75 (προσαύξηση 75,00%) X 61 ώρες=] 2.242,70 ευρώ και συνολικά το ποσό των 5.772,18 ευρώ. 3) Για το έτος 2011 : α) (3.417,58 ευρώ μηνιαίος μισθός : 25 ημέρες X 6 ημέρες : 38,33 (εβδομαδιαίο ωράριο βάσει ημερησίου ωραρίου 7 ωρών και 40 λεπτών) X 1,30 (προσαύξηση 30,00%) X 60 ώρες=] 1.669,11 ευρώ, β) (3.417,58 ευρώ μηνιαίος μισθός : 25 ημέρες X 6 ημέρες : 38,33 (εβδομαδιαίο ωράριο βάσει ημερησίου ωραρίου 7 ωρών και 40 λεπτών) X 1,50 (προσαύξηση 50,00%) X 60 ώρες=] 1.925,90 ευρώ και γ) (3.417,58 ευρώ μηνιαίος μισθός : 25 ημέρες X 6 ημέρες : 38,33 (εβδομαδιαίο ωράριο βάσει ημερησίου ωραρίου 7 ωρών και 40 λεπτών) X 1,75 (προσαύξηση 75,00%) X 61 ώρες=] 2.284,33 ευρώ και συνολικά το ποσό των 5.879,34 ευρώ. Συνολικά για τα τρία έτη ο πρώτος ενάγων δικαιούται να λάβει το ποσό των 17.340,10 ευρώ. Β. Ο δεύτερος ενάγων και ήδη εκκαλών : 1) Για το έτος 2009 : α) (3.103,68 ευρώ μηνιαίος μισθός : 25 ημέρες X 6 ημέρες : 38,33 (εβδομαδιαίο ωράριο βάσει ημερησίου ωραρίου 7 ωρών και 40 λεπτών) X 1,30 (προσαύξηση 30,00%) X 60 ώρες=] 1.515,81 ευρώ, β) (3.103,68 ευρώ μηνιαίος μισθός : 25 ημέρες X 6 ημέρες : 38,33 (εβδομαδιαίο ωράριο βάσει ημερησίου ωραρίου 7 ωρών και 40 λεπτών) X 1,50 (προσαύξηση 50,00%) X 60 ώρες=] 1.752,77 ευρώ και γ) (3.103,68 ευρώ μηνιαίος μισθός : 25 ημέρες X 6 ημέρες : 38,33 (εβδομαδιαίο ωράριο βάσει ημερησίου ωραρίου 7 ωρών και 40 λεπτών) X 1,75 (προσαύξηση 75,00%) X 61 ώρες=] 2.074,52 ευρώ και συνολικά το ποσό των 5.339,33 ευρώ. 2) Για το έτος 2010 : α) (3.110,35 ευρώ μηνιαίος μισθός : 25 ημέρες X 6 ημέρες : 38,33 (εβδομαδιαίο ωράριο βάσει ημερησίου ωραρίου 7 ωρών και 40 λεπτών) X 1,30 (προσαύξηση 30,00%) X 60 ώρες=] 1.519,06 ευρώ, β) (3.110,35 ευρώ μηνιαίος μισθός : 25 ημέρες X 6 ημέρες : 38,33 (εβδομαδιαίο ωράριο βάσει ημερησίου ωραρίου 7 ωρών και 40 λεπτών) X 1,50 (προσαύξηση 50,00%) X 60 ώρες=] 1.752,77 ευρώ και γ) (3.110,35 ευρώ μηνιαίος μισθός : 25 ημέρες X 6

ημέρες : 38,33 (εβδομαδιαίο ωράριο βάσει ημερησίου ωραρίου 7 ωρών και 40 λεπτών) X 1,75 (προσαύξηση 75,00%) X 61 ώρες=] 2.078,98 ευρώ και συνολικά το ποσό των 5.350,81 ευρώ. 3) Για το έτος 2011 : α) (3.110,35 ευρώ μηνιαίος μισθός : 25 ημέρες X 6 ημέρες : 38,33 (εβδομαδιαίο ωράριο βάσει ημερησίου ωραρίου 7 ωρών και 40 λεπτών) X 1,30 (προσαύξηση 30,00%) X 60 ώρες=] 1.519,06 ευρώ, β) (3.110,35 ευρώ μηνιαίος μισθός : 25 ημέρες X 6 ημέρες : 38,33 (εβδομαδιαίο ωράριο βάσει ημερησίου ωραρίου 7 ωρών και 40 λεπτών) X 1,50 (προσαύξηση 50,00%) X 60 ώρες=] 1.752,77 ευρώ και γ) (3.110,35 ευρώ μηνιαίος μισθός : 25 ημέρες X 6 ημέρες : 38,33 (εβδομαδιαίο ωράριο βάσει ημερησίου ωραρίου 7 ωρών και 40 λεπτών) X 1,75 (προσαύξηση 75,00%) X 61 ώρες=] 2.078,98 ευρώ και συνολικά το ποσό των 5.350,81 ευρώ. Συνολικά για τα τρία έτη ο δεύτερος ενάγων δικαιούται να λάβει το ποσό των 16.040,95 ευρώ. Συνακόλουθα, οι ενάγοντες δικαιούνται από την ως άνω αιτία, τα προαναφερόμενα ποσά, με το νόμιμο τόκο από το τέλος του έτους, εντός του οποίου καθένα από τα επιμέρους κονδύλια κατέστη ληξιπρόθεσμο και απαιτητό, διότι πρόκειται για αξιώσεις που απορρέουν από εργασιακή σχέση, αφορούν οφειλόμενες μισθολογικές διαφορές και συνιστούν χρηματικές οφειλές καταβλητέες σε δήλη ημέρα, εάν δεν υπάρχει αντίθετη ειδική συμφωνία για το χρόνο πληρωμής του μισθού. Η εναγόμενη ισχυρίζεται, επίσης, ότι οφείλονται τόκοι από την επίδοση της αγωγής, διότι είχε εύλογη αμφιβολία για την ύπαρξη και την έκταση της οφειλής προς τον ενάγοντα. Ωστόσο, ο ισχυρισμός αυτός, ο οποίος συνιστά καταλυτική ένσταση, κατ' άρθρο 342 ΑΚ, της υπερημερίας του οφειλέτη για έλλειψη υπαιτιότητας αυτού λόγω εύλογων αμφιβολιών όσον αφορά στην ύπαρξη ή την έκταση του χρέους (ΟΛΑΠ 40/2002, ΑΠ 201/2008, ΝΟΜΟΣ), είναι ουσιαστικά αβάσιμος, καθόσον δεν προκύπτουν πραγματικά περιστατικά απαλλαγής της, δεδομένου ότι η ίδια διαθέτει άρτια οργανωμένη νομική υπηρεσία μέσω των οποίων μπορούσε να ελέγξει τη βασιμότητα της επίδικης αξίωσης. Εξάλλου, το ζήτημα είναι γνωστό στην εναγόμενη, διότι έχει εκδοθεί και πλήθος συναφών αποφάσεων για παρόμοιο ζήτημα που αφορούν και άλλους εργαζόμενους σε αυτήν. Ενόψει των ανωτέρω, το πρωτοβάθμιο Δικαστήριο που απέρριψε την αγωγή ως κατ' ουσίαν αβάσιμη, με την αιτιολογία ότι δεν αποδείχτηκε ότι οι ενάγοντες καθ' όλο το ημερήσιο ωράριο εργασίας τους απασχολούνταν μπροστά στις οθόνες οπτικής απεικόνισης, δίχως να αναπαύονται, ούτε να εναλλάσσουν τη δραστηριότητά τους με άλλες μορφές εργασίας, έσφαλε ως προς την εκτίμηση των αποδείξεων,

όπως βάσιμα ισχυρίζονται οι εκκαλούντες με τους σχετικούς λόγους της έφεσής τους.

Κατόπιν του συνόλου των ανωτέρω, και εφόσον δεν υπάρχει άλλο παράπονο κατά της εκκαλουμένης απόφασης, η υπό κρίση έφεση, κατά παραδοχή του λόγου έφεσης που ανάγεται σε εσφαλμένη εκτίμηση των αποδείξεων, πρέπει να γίνει δεκτή ως κατ' ουσίαν βάσιμη. Περαιτέρω, πρέπει να εξαφανιστεί η εκκαλουμένη, και αφού διακρατηθεί και δικαστεί η υπόθεση κατ' ουσίαν από το Δικαστήριο τούτο, κατά την παραπάνω ειδική διαδικασία, πρέπει η υπό κρίση αγωγή, η οποία είναι αρκούντως ορισμένη, δοθέντος ότι περιέχει όλα τα κατά νόμο στοιχεία προς τούτο, ιδιαίτερα δε εκτίθεται η εργασιακή σχέση των εκκαλούντων με την εφεσίβλητη, το τμήμα, στο οποίο εργάστηκαν, η χρονική διάρκεια της ημερήσιας εργασίας τους, το χρονικό διάστημα της εργασίας τους μπροστά σε οθόνες οπτικής απεικόνισης, ο μέσος ετήσιος μισθός τους, και το χρηματικό ποσό που δικαιούνται για την, πέραν του ωραρίου τους, απασχόληση, χωρίς να πρέπει να αναφέρονται σε αυτή για το ορισμένο της, α) εάν έγιναν διαβουλεύσεις μεταξύ της εναγομένης και των εκπροσώπων των εργαζομένων, προκειμένου να εξειδικευθεί ο τρόπος εκπλήρωσης της υποχρέωσης της εφεσίβλητης, β) αν έγινε τελικά η εξειδίκευση αυτή προς χορήγηση του λειτουργικού διαλείμματος, δεδομένου ότι το πδ 398/1994 θέτει ως προϋπόθεση εφαρμογής του διαλείμματος τις διαπραγματεύσεις μεταξύ της εργοδοσίας και των εργαζομένων, γ) πώς και πότε διαμαρτυρήθηκαν οι ενάγοντες ή το σωματείο των εργαζομένων για τη μη χορήγηση 15λεπτων διαλειμμάτων, δ) εάν έχουν προσφύγει στην Επιθεώρηση Εργασίας για να διαπιστωθούν οι συνθήκες και ο τρόπος εργασίας τους και να προβεί αυτή σε σχετικές υποδείξεις προς την εναγόμενη, σε συνεργασία με τους εκπροσώπους των εργαζομένων, καθώς, όπως ήδη αναφέρθηκε στην προπαρατεθείσα νομική σκέψη, σε όσες επιχειρήσεις δεν έχουν καθορισθεί οι τεχνικές λεπτομέρειες χορήγησης του διαλείμματος αυτού και η διάρκειά του, με σχετική συλλογική ρύθμιση ελλείψει διαβούλευσης, ευθείας εφαρμογής τυγχάνει το ως άνω πδ 398/1994 και θα ληφθεί υπόψη το καθοριζόμενο από αυτό ανώτερο όριο των 15' λεπτών ανά δώρο, με βάση την αρχή της εύνοιας υπέρ των εργαζομένων, που διαπνέει το εργατικό δίκαιο (ΑΠ 1598/2012), απορριπτομένων των περί αντιθέτου ισχυρισμών της εναγομένης ως αβασίμων, και νόμιμη, να γίνει δεκτή ως κατ' ουσίαν βάσιμη και να υποχρεωθεί η εναγομένη να καταβάλει στον πρώτο ενάγοντα το ποσό των 17.340,10 ευρώ και στον δεύτερο ενάγοντα το ποσό των 16.040,95 ευρώ, με το νόμιμο τόκο από το

τέλος του έτους, εντός του οποίου καθένα από τα επιμέρους κονδύλια κατέστη ληξιπρόθεσμο και απαιτητό, μέχρι την πλήρη εξόφληση. Τα δικαστικά έξοδα αμφοτέρων των βαθμών δικαιοδοσίας των εναγόντων πρέπει να επιβληθούν σε βάρος της εναγομένης λόγω της ήπιας της (176, 183, 191 ΚΠολΔ), όπως ειδικότερα ορίζεται στο διατακτικό της παρούσας.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Δικάζει αντιμωλία των διαδίκων.

Δέχεται τυπικά και ουσιαστικά την έφεση.

Εξαφανίζει την εκκαλούμενη υπ' αριθμ. 564/2018 απόφαση του Ειρηνοδικείου Αθηνών.

Διακρατεί την υπόθεση και δικάζει την αγωγή.

Δέχεται την αγωγή.

Υποχρεώνει την εναγόμενη να καταβάλει στον πρώτο ενάγοντα το ποσό των δεκαεπτά χιλιάδων τριακοσίων σαράντα ευρώ και δέκα δεπτών (17.340,10 ευρώ) και στον δεύτερο ενάγοντα το ποσό των δεκαέξι χιλιάδων σαράντα ευρώ και ενενήντα πέντε ευρώ (16.040,95 ευρώ), με το νόμιμο τόκο από το τέλος του έτους, εντός του οποίου καθένα από τα επιμέρους κονδύλια κατέστη ληξιπρόθεσμο και απαιτητό μέχρι την πλήρη εξόφληση.

Καταδικάζει την εναγόμενη στην καταβολή των δικαστικών εξόδων των εναγόντων και για τους δύο βαθμούς δικαιοδοσίας, τα οποία προσδιορίζει στο ποσό των πεντακοσίων (500) ευρώ.

Κρίθηκε, αποφασίστηκε και δημοσιεύτηκε στην Αθήνα, σε έκτακτη δημόσια συνεδρίαση στο ακροατήριο, στις 18-12-2023, απόντων των διαδίκων και των πληρεξουσίων δικηγόρων τους.

Η ΔΙΚΑΣΤΗΣ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

